

Φίλιππος Βλάχος: Η άλλη πλευρά της εκδοτικής πραγματικότητας*

Αν η φράση του Καρλ Γιάσπερς ότι «Μπορεί τα πράγματα να καταστρέφονται, όμως οι νεκροί είναι πάντα παρόντες» έχει και για εσάς την ίδια ισχύ που έχει για εμένα, θα έλεγα ότι η σημερινή εκδήλωση μνήμης έχει κι αυτό το νόημα: να μας φέρει κοντά, έστω και για λίγο, φίλους και συναδέλφους που η παρουσία τους σφράγισε τα εκδοτικά και πνευματικά μας δρώμενα στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα.

Ο Φίλιππος Βλάχος είναι ένας από αυτούς.

Και σε αυτόν θα αναφερθώ με μερικές πινελιές που δεν θα δώσουν το πορτραίτο μιας πληθωρικής προσωπικότητας, αλλά – ίσως – ένα σκίτσο αυτού που ο Φίλιππος υπήρξε.

Ο Φίλιππος Βλάχος γεννήθηκε από αγρότες γονείς στην Περίθεια της Κέρκυρας στις 23 Απριλίου του 1939. Αποφοίτησε από το 2ο Γυμνάσιο της Κέρκυρας έχοντας καθηγητή φιλόλογο τον Γιάννη Σαρακηνό και συμμαθητές τον Λέοντα Αυδή, τον Γιώργο Ρωμαίο, τον Λέοντα Λούτσιο και τον Άκη Καβαλιεράτο. Στις δραστηριότητες της νεαρής αυτής παρέας εντάσσεται και η έκδοση του βραχύβιου περιοδικού «Το πρώτο σκαλί».

Στην Αθήνα ήρθε για να σπουδάσει ηθοποιός. Ξεκίνησε από την Σχολή του

---

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Η Ομιλία αυτή έγινε στις 26 Μαΐου 2000 στην αίθουσα Γερουσίας της Ελληνικής Εθνολογικής Εταιρείας σε εκδήλωση που οργάνωσε η Π.Ο.Ε.Β. προς τιμήν των εκλιπόντων εκδοτών και διβλιοπωλών Ι. Βασιλείου, Φ. Βλάχου, Δ. Δεσποτιδή, Ν. Καλλιανέση και Ν. Καρύδη. Ομιλητές για τους άλλους εκδότες ήταν οι Φ. Ηλιού, Α. Καραπαναγιώτης, Δ. Μαρωνίτης, και Δ. Παπαδόγματος.

τον κίνδυνο να αδικήσω μερικούς, θεωρώ φρόνιμο να σταθώ ενδεικτικά, στους Γιάννη Βαλαβανίδη, Πέτρο Μάρκαρη, Γεωργία Παπαγεωργίου, και την γυναίκα του Βάσω Κυριαζάκου, που αποτέλεσαν ένα οργανικό κομμάτι του κόσμου των «Κεϊμένων» ή άλλως του «εκδοτικού του παραμάγαζου "Τυπογραφείο Κεϊμένα"», όπως ο ίδιος συνήθιζε να χαρακτηρίζει τον εκδοτικό του οίκο.

Ο Φίλιππος έκανε πράξη την μεγάλη του αγάπη στην ποίηση και αυτό το γνωρίζουν καλά όχι μόνον όσοι γνώρισαν τα βιβλία του, αλλά και όσοι τον άκουγαν στην καθημερινή εκπομπή του Γ΄ Προγράμματος για την ελληνική ποίηση από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας που του ανέθεσε το 1981, ο συνθέτης Κυριάκος Σφέτσας και που ευλαβικά διακονούσε μέχρι το ξαφνικό του τέλος.

Ο Φίλιππος Βλάχος δεν ενέδωσε σε σημαίες ευκαιρίας: οι επιλογές του, αναμφίβολα υποκειμενικές, σφοδρά ενίοτε θα έλεγα, έχουν — πάντα — την σφραγίδα της ποιότητας, γι' αυτό και τις αποδεχόμαστε ακόμα κι αν μερικές φορές τις κρίνουμε ανισόμερες και ελλιποβαρείς, όπως — άλλωστε — αρκετές φορές του το διατυπώσαμε στις κατ' ιδίαν παθιασμένες, «κεντός των τειχών», συζητήσεις μας.

Πόσο πιο φτωχό θα ήτανε το σημερινό ποιητικό μας τοπίο χωρίς την έκδοση ποιημάτων του Μίλτου Σαχτούρη, του Μιχάλη Κατσαρού, του Έκτορα Κακναβάτου, του Άρη Αλεξάνδρου, του Αριστομένη Προβελέγγιου, του Γιάννη Δάλλα, του Κ. Χ. Μύρη, του Τάσου Ρούσσου, του Τάκη Καρβέλη, του Γιώργου Λύκου, του Άνθιμου Φιλητά, του Χρήστου Μπράβου, του Γιώργου Κακουλίδη, του Μιχάλη Γκανά, αλλά και της Κικής Δημουλά, της Δήμητρας Χριστοδούλου, της Καίτης Δρόσου και της Μάτσης Χατζηλαζάρου; Αλλά κι η πεζογραφία μας χωρίς τα έργα των Δημήτρη Χατζή, Ε. Χ. Γονατά, Γιάννη Σκαρίμπα, Κώστα Παρορίτη, και Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλου, ο χώρος της έρευνας χωρίς τα έργα του Παναγή Λεκατσά ή ο μεταφραστικός χώρος χωρίς τις μεταφράσεις έργων του Μπρεχτ από τον Πέτρο Μάρκαρη ή των αρχαίων λυρικών μας και των Ψαλμών του Δαβίδ από τον Γιάννη Δάλλα.

Εκεί όμως, που η συμβολή του «μαέστρου», όπως — όχι άδικα — τον αποκαλούσαμε, παραμένει, κατά τη γνώμη μου, αξεπέραστη, είναι στην αναστήλωση του έργου του αγαπημένου του συντοπίτη και κορυφαίου μας συγγραφέα Κωνσταντίνου Θεοτόκη.

Ο Φίλιππος Βλάχος, έδωσε μέσω της αναστηλώσεως του Θεοτόκη όχι μόνο ορισμένα υποδειγματικά βιβλία όπως οι *Κορφιάτικες Ιστορίες* με τα έντεκα χαρακτηριστικά του Μάρκου Ζαχισιάνου, αλλά και μιαν έμπρακτη απάντηση στην έλλειψη ιθαγένειας και τον αλληθωρισμό πολλών μικροευρωπαίων συγγραφέων μας, αποκαλύπτοντας το κοινωνικό έλλειμμα του σύγχρονου ελληνικού αστικού μυθιστορήματος και την αδυναμία των περισσότερων από τους νεότερους συγγραφείς μας να αναδείξουν έργα αντίστοιχου βιοματικού βάρους και αντοχής.

Σε αυτό το σημείο νομίζω, τελειώνοντας, ότι πρέπει να σταθώ ιδιαίτερα.

Όπως εύστοχα είπε ένας άλλος Κερκυραίος και κοινός μας φίλος και συνεργάτης ο Μπάμπης Λυκούδης, «ο Φίλιππος παρά την διαρκή θλίψη που κουβαλούσε μέσα του, ήταν αυτό που λέμε μερακλής άνθρωπος. Τόσο στη δουλειά

του, όσο και στη ζωή του. Ένας εραστής του κάλλους και ένας παθιασμένος άνθρωπος με την τελειότητα».

Με την τελειότητα θα συμφωνήσω και εγώ, αφού όμως είχε προηγηθεί η με ιδιαίτερη κοινωνική και πολιτική ευαισθησία επί του περιεχομένου επιλογή.

Και σε αυτό είναι που διαφέρει ο Φίλιππος Βλάχος από την πλειοψηφία των επιγόνων, που αναφέρονται σε αυτόν και τις αισθητικές του επιδόσεις.

Γιατί τον Φίλιππο εκτός από την Μούσα τον επισκεπτόταν και η αστυνομία. Γιατί ο Φίλιππος υπήρξε έμπορος κακός, αυθεντικός εκδότης και όχι εμπορικός πλασιέ πνευματικού μόχθου.

Αυτό ήταν που επικαθόριζε εν πολλοίς την όλη του συμπεριφορά και σε αυτό θα έλεγα επικεντρώνεται το όποιο του ήθος.

Ο Βλάχος δεν προσπάθησε να αναδείξει μέσω της τυπογραφικής παρέμβασης το ασήμαντο ή το μηδαμινό.

Είμαι σε θέση να σας διαβεβαιώσω ότι είχε ήδη αντιληφθεί το σύγχρονο φαινόμενο της κατ' επίφασιν λογοτεχνίας, την μεταμφιεσμένη δηλαδή δημοσιογραφία αλλά και την στημένη, κατασκευασμένη και ατάλαντη γραφή που λόγω των σημερινών ολιγοπωλιακών καταστάσεων κατορθώνει να επιβάλλει το ασήμαντο και μηδαμινό μέσω του τυπογραφικού εστετισμού, της κατασκευασμένης «ειδήσης» και «μπεστοελεροποιίας», της κραυγαλέας διαφήμισης και του σύγχρονου, χαμηλής έντασης, ολοκληρωτισμού, που αποτυπώνεται στην ασφυκτική τηλεοπτική μας αστυνόμευση.

Ο Φίλιππος Βλάχος, σε δύσκολους καιρούς και πληρώνοντας μετρητοίς το τίμημα, δίδαξε εμάς αλλά και άφησε παρακαταθήκη στον γιο του τον Φοίβο το πνεύμα της αντίστασης στην ευτέλεια.

Ανήκε στον σκληρό πυρήνα αυτής της μειοψηφίας των εκδότην της περιόδου εκείνης, που πίστευαν ακράδαντα ότι η κουλτούρα δεν είναι κρατικές παροχές και κονδύλια, δεν είναι διαφημιστικό τρυκ: ότι ο εκδότης δεν είναι πλασιέ των όποιων αυτοχαρακτηριζόμενων πολιτιστικών υποπροϊόντων, κάδος απορριμμάτων, αλλά αυθύπαρκτη και αυτοκίνητη εστία πολιτισμού.

Ας μην απορούμε λοιπόν που σκεπάστηκε από τους σωρούς των σκουπιδιών με τα γυαλιστερά εξώφυλλα και ας δούμε ως στοιχείο θετικό ότι αυτά που τον σκέπασαν δεν τα θυμάται κανείς, ενώ εμείς, έστω και λειψά ανάβουμε στην μνήμη του ένα κεράκι.

Έτσι θα τον αποχαιρετήσω και εγώ με ένα κεράκι, δηλαδή ένα ποίημα του Μπρεχτ που τόσο αγάπησε και που τόσο – ίσως – εκφράζει την περίπτωση του.

Ό,τι σε σένα ήταν βουνό
το ισοπέδωσαν
και σκέπασαν
την κοιλάδα σου.
Από πάνω σου περνάει τώρα
ένας δρόμος άνετος.

Αθήνα, Μάιος 2000